

Kolizní otázky internetových právních vztahů

JUDr. Radim Polčák, Ph.D., Pracovní skupina pro právo a ICT Právnické fakulty MU

3 Místní působnost závazkového práva

Zatímco trestní právo se přímo dotýká vitálních zájmů státu, je smyslem práva soukromého ochrana soukromých zájmů subjektů jednajících ve vzájemně rovném postavení. Stát tak i v případě soukromého práva vykonává jurisdikci nad jednotlivými právními vztahy, ale v jejím prosazování je o poznání méně aktivní a jednotlivé konkrétní momenty mechanismu soukromoprávní regulace jsou v porovnání s trestní regulací pro vitální zájmy státu méně závažné a též méně citlivé.

Zatímco jsou pro trestněprávní úpravu typické principy jako například princip inkviziční či princip postupu *ex officio*, můžeme se v soukromém právu typicky setkat například s principem *vigilantibus iura scripta sunt* nebo s principem dispozičním. Důsledky zásadních rozdílů mezi soukromým a trestním právem můžeme pak vnímat i v oblasti mezinárodní delimitace místní působnosti práva, kdy v soukromém právu dochází k důslednému oddělení hmotného práva od otázek příslušnosti a práva procesního. Zatímco je tedy v trestním právu užito jednoho hraničního určovatele k založení pravomoci a příslušnost soudu jakož i k založení působnosti příslušného hmotného trestního práva, je třeba v soukromém právu přistupovat rozdílně k otázkám práva rozhodného a práva upravujícího proces uplatnění příslušného nároku.

Výjimečné tedy nejsou případy, kdy je k založení pravomoci užito například hraničního určovatele *patria*, zatímco je pro samotné posouzení individuálních nároků rozhodné právo určené dle hraničního určovatele *locus rei sitae* – státy s vyvinutou doktrínou mezinárodního práva soukromého se tedy nebrání (a kvůli vázanosti mezinárodním právem veřejným často ani nemohou bránit) tomu, aby jejich soudy aplikovaly hmotné soukromé právo cizího státu. Delimitace jurisdikcí resp. působnosti hmotného práva soukromého jde přitom ještě dál, neboť je stranám dána možnost vzájemným ujednáním se z dosahu hmotného i procesního práva určitého státu zcela vymanit respektive obojí si vzájemně dohodnout.

V evropském právním prostoru byla kolizní kriteria pro stanovení rozhodného práva i pravomoci a příslušnosti orgánů jeho autoritativní aplikace harmonizována, a to nejprve ve formě úmluv a později i formou evropských nařízení. Struktura kolizního práva je tedy u členských států tvořena v oblasti procesní především nařízením Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, a v oblasti hmotného práva pak Římskou úmluvou o právu rozhodném pro smlouvy a nařízením Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II¹). Subsidiárně se pak uplatňuje zákonné mezinárodní právo soukromé, u nás obsažené především v zákoně o mezinárodním právu soukromém, to však jen v relativně omezeném rozsahu případů nekrytých výše uvedenými předpisy.

Z hlediska důvodu vzniku závazků není prostředí informačních sítí ničím zvlášť specifické. I zde platí, že závazky vznikají z právního jednání nebo z jednání deliktního. Důležitým pro posouzení otázky po rozhodném právu a příslušném orgánu jeho autoritativní aplikace jsou pak rovněž tradiční kriteria označovaná jako hraniční určovatele. Vzhledem k tomu, že doposud nebyly doktrinárně podchyceny ani legislativně upraveny specifické hraniční

¹ Mimosmluvní závazky byly původně v roce 1972 rovněž zahrnuty do návrhu Římské úmluvy. Harmonizace kolizních kritérií v oblastech jako jsou náhrada škody, nepříkázané jednatelství apod. se však ukázaly být natolik komplikovanými, že úmluva nakonec obsahovala pouze kolizní kriteria k určení práva rozhodného pro smluvní závazky. K tomu srov. Bogdan, M. Torts in Cyberspace: The Impact of the New Regulation Rome „II“, MUJLT, roč. 2, číslo 1, str. 2. Ani Řím II přitom oblast mimosmluvních závazků plně nepokrývá – z jeho působnosti je vyňata řada oblastí specifikovaných v čl. 1(2).

určovatele pro prostředí informační sítě², posuzujeme on-line skutkové situace za užití tradičních určovatelů. Z nejčastěji využívaných a též nejvíce problematických vybíráme k dalšímu stručnému výkladu následující:

- *Patria* – stát, jehož příslušníkem je subjekt (u fyzických osob stát, jehož občanství má subjekt, u právnických osob stát, na jehož území je subjekt registrován)
- *Locus delicti* – místo, kde došlo ke škodní události – může znamenat místo, kde došlo k porušení právní povinnosti, ale též místo, kde se projevil škodlivý následek
- *Locus solutionis* – místo, kde byl nebo měl být plněn závazek

² Jedinou výjimkou doktrinálně vyvinutého hraničního určovatele je národní doména první úrovně (viz dále) – i ta je však pouze subsumována pod hraniční určovatel legis patriae ve variantě „jiná provozovna.“